

vseh dežela

Proletarci

zdržite se!

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

Štev. 9 (No. 9).

Chicago, September, 1907

Leto II. (Vol. II.)

Našim cen. naročnikom in sodrugom na znanje.

Sodr. Frank Petrič, kateri je bil na agitatoričnem potu za "Proletarea", se je radi posebnih zadržkov vrnil domov.

To leto nam zdaj ni mogoče dobiti pripravnega človeka za ta posel, vsled tega apeliramo na vse cen. sodruge, naročnike in zavedne delavce, da sami pošljemo zastalo naročnino in med seboj agitirajo za nove naročnike.

Vsa tezadvena poročila daje upravičstvo in uredništvo lista, 683 Loomis st., Chicago, Ill.

HAYWOOD PROST!

V zadnji štev. "Proletarea" sem povedal, da upamo, da bomo sredi augusta t. l., pozdravili Haywooda kot svobodnega moža, ker smo prepričani, da je po nedolžnem zaprt in obtožen. Upanje se je spolnilo.

Porotniki so soglasno priznali sodr. Haywooda nedolžnim. To pove mnogo, če pomislimo, da so bili porotniki sami kmetje, ki nimajo pojma o boju med delom in kapitalom in da so leto dni vsi časniki v Boise, Idaho, slikali Haywooda kot najbolj krvolocenega morilca in dinamitarda, ki stremi le za tem, da bi pomeril vse, kar se protivi "Zapadni zvezzi rudarjev".

Kapitalistični zarotniki, pinkertenci, gubernator Gooding in druga malovredna svojat so delali račun brez zavednih delavcev ameriških in brez zdrave kmečke pameti. In ker so se zanesli le na svoja hudočelska sredstva in mahinacije, ne vpoštevajoč naraščajočo zavednost delavcev in nepokvarjeno kmečko pamet, so podlegli: delavci in resnica so pa zmagali sijajno.

Ko je dne 28. julija poročal brzjav širom Amerike, da so porotniki spoznali sodr. Haywooda nedolžnim, so starim delavskim veteranom zalile solze oči, ki so videli strahopeten justičen umor leta 1887 v Chieagu na sodr. Spiessu, Parsons in drugih. Niso hoteli verjeti, dokler niso z lastnimi očmi čitali brzjavko, označujujočo svobodo za sodr. Haywooda.

Chieški delavci, združeni v "Obrambni zvezi" Moyer, Hay-

wood, Pettibone, so takoj brzjavnim potom pozvali sodr. Haywooda v Chicago na javen shod, ker vidijo v sodr. Haywoodu nepodkupljivega ameriškega delavskega voditelja, obenem pa v njegovi oprostitvi zmago organiziranih delavcev nad kapitalističnimi zarotniki.

Dne 11. avg. t. l. ob sedmi uri zjutraj se je pripeljal sodrug in rudar Haywood v Chicago, da se odzove vabilu, katerega so mu doposlali chieški delavci.

Na železniškem peronu ga je pričakovalo kakih 400 oseb, bili se delavci in delavke raznih obrtnih strok in narodnosti. Med pričakujocih je bilo tudi 5 Slovenscev.

Komaj je stopil Haywood na peron, pozdravili so ga burni slavaklici v raznih jezikih; mlajši sodrugi in delavci so ga pa hoteli dvigniti na rame, da bi ga nesli po stopnjicah navzgor. Ali ta namen je Haywood ubranil s tem, da se je uprl s svojo orjaško močjo.

S kolodvora se je odpeljal Haywood v hotel "Briggs", kjer so ga posetile deputacije raznih organizacij.

Za populudne je bil napovedan javen shod v Luna parku. Že pred tretjo uro populudne je bilo kakih 40 tisoč ljudi v parku. Nekoliko minut po treh je godba zaigrala marzeljezo, tedaj je pa ustupil Haywood, katerega je spremila "socialistična mladenička zveza". Ljudska mnžica mu je prizjala burne ovaceje. Komaj se je preril do govorniškega odra, kajti vsaki delavec mu je hotel seči v roke in tako izraziti svoje veselje, da se je kapitalistom ponesrečil uameravani justični umor v Boise, Idaho.

Shod je odprl sodr. Gustav Fraenckel, ki je dal besedo sodr. Nockelsu, tajniku "chieške delavske zvezze".

Nockels je v imenu organiziranih chieških delavcev čestital Haywoodu, da je bil spoznan nedolžnim. Za njim je nastopil Haywood. Trajalo je nekoliko minut, predno so polegli slavaklici in je pričel govoriti Haywood.

Njegov govor se glasi približno tako-le:

"Gospodje in dame, člani "Moyer, Haywood, Pettibone konference", sodrugi, bratje in delavci. Veselim srečem Vam izrekam da-

nes zahvalo v imenu vseh delavcev na Zapadu. Podpora, katero sem prejel od Vas in drugih tekom mojega procesa, je završila, da bivam danes med Vami. Edino je, kar me žalosti, da ne vidim danes statij ob moji strani Moyerja in Pettibona. Dovolite mi, da še enkrat povedam, da se imam vobče zahvaliti delavecem Zdr. drž., posebno pa chieškim, da stojim danes živ pred Vami. Še sanjalo se ni nikdar državnim uradnikom, ne lastnikom rudnikov, da bi mi kedaj imeli pravično sodbo. Njih načrt, ko so nas odpeljali iz Colorado v Idaho, je bil: nas pod vsakim pogojem obesiti. Pa ne morda radi tega, da bi nas videli umreti, ampak da bi zastrašili delavce, da bi petem za nje delali kot sužnji. Ako bi nas ne bi bili podpirali Vi in drugi, nikdar bi se ne bilo z nami postopalo pošteno tekom procesa. Vi se morda še spominjate, kako so nas s silo odgnali iz Colorado in da se nam je zabranil "habeas corpus" — navadna pravica vsakega ameriškega državljanina.

Nihče ne more dvomiti, da se je idaški gubernator Gooding le radi tega nekaj dni preje razgovarjal z višjimi sodniki, da so odklonili pravico — "habeas corpus". Vi veste, da smo nložili priziv tudi na najvišje zvezno sodišče. Tudi ta rezultat je Vam znan. Ali Vi tudi veste, da se je predsednik Roosevelt izrazil o nas, ne da bi ga bil kdjo vprašal za njegovo mnenje?"

Sedaj je nastal hrup in marsikatera pikra beseda se je čula proti predsedniku. Ko se je poleg vihar, je Haywood nadaljeval:

"Vi veste, da nas je dne 14. oktobra 1. l. imenoval neželjene državljanje. Ali se je vsled predsednikovega izraza, lahko skovalo javno mnenje proti nam. Nikdar preje niso delavci v deželi stali takoj sovražni koaliciji nasproti. Proti niso bili le vsi kapitalisti, ampak tudi dve državni vladi in zvezna vlada. Tako kakor danes pred Vami stojim, predstavljam to, kakor pomeni Sloga med delavci. Ker so nam delavci pomagali, radi tega smo zrušili tudi kapitalistično zaroto v mojem slučaju. Radi tega se imenujem tudi tipifikacija združenih delavcev, ker se je v mojem slučaju pokazalo, česar zmorejo združeni delavci. Tipifikacija v tem smislu

pomeni, da morajo delavci v razrednem boju stati rama ob rami. Kakor se kapitalisti in trgovci združujejo sebi v dobro, tako se moramo tudi mi organizirati. Mi imamo za rešiti problem, katerega pa nemoremo rešiti, dokler vsi delavci — možki ali ženske — ne delamo složno. Vi unijški delavci tudi ne smete sklepati nikakršnih pogodb z delodajalcem. Individualno ste nič ali nekaj. Dosežete le takrat nekaj, če ste člani velike organizacije."

Potem je Haywood govoril o zgodovini "Zapadne zvezze rudarjev. Povedal je, da se je rodila v isti celici dne 15. maja 1903, v kateri je bil on zaprt.

Rekel je, da tekom časa, ko je bil v ječi, nikdar ni smatral sebe za mučenika, da je trdo zaupal, da zadoobi prostost, ker je vedel, da ga čuvajo milijoni oči.

Konec svojega govora se je Haywood toplo zahvalil vsem ženskam, za njih požrtvovalni trud.

Za Haywoodom so govorili še drugi governiki, med njimi tudi sodr. Mills iz Seattle, Wash.

Ke je Haywood končal s svojim govorom, je na stotine ljudi drlo k njemu. Ženske in otroci s solzami v očeh ga hoteli objeti, drugi so mu stiskali roke. Taki situaciji pa tudi orjaški Haywood ni bil kos.

Zmučen je sedel na stol. Ali sprejemni odbor spoznavši situacijo, mu je naglo napravil pot in ga odpeljal k sodrugu Frank Schrecku na 51. in Halsted ulici, da se odpočije.

Med drugimi governiki omenjamo še sodr. Millsa iz Seattle, Wash., ki je med drugim, ko je zagledal vdovo sodr. Parsons, dejal tole: "Ako bi bili delavci pred dvajsetimi leti tako zavedni, kakor so dandanes, tedaj bi ne obesili soproga te žene, kakor tudi ne drugih mučenikov za delavsko stvar. Obravnavata Haywood je dokazala, česar zmorejo delavci, če so složni, alko se združijo v skupni obrambi."

Socijalizem je nov štadij (doba) v kulturnem razvoju človeške družbe. Pojavil se je in prišel bo in ni je sile, ki bi ga ustavila.

Klerikalizem se nagiblje proti večeru. Preživel je svojo dobo in propadel bo in ni je sile, ki bi ga obdržala.

ZA KOG IMATE GLASOVATI.

Piše N. J. Sabalich.

(Nastavak.)

Udružba. — Svakotarska po-glavarstva, i druge pokrajinske vlade, morale bi prmagat radničku udruženja, koja rade za sebe, pridržujući sebi onaj profit, što bi eto u žepove razni poduzetnika i kapitalista.

Zato bi pokrajinske vlade morale njihove radnje dati ovakvim društvima a ne kontraktorima. Za isti dobitak da se pribave razni strojevi, ustroje, razna skladišta, koja bi odgovarala radničkim interesima.

Socijalisti hoće ustanovit veliku strogost na svaku trgovinsku stvar, koja je sastavljena od raznih smjesa, i koje nije naravno, kao što je razno piće, pivo, rakija, vino, sve te patvorene i no naravne stvari uništjuju čovjeku zdravlje, a naravna malovinogradara vina ostaju u pivnica, a tvorničari od svog patvorenog i nena-ravnog vina naprave milijune na godinu.

Radnik u bolesti i starosti. — Razni državni čovjek (il državne ljenštine) imaju na konu nekovo-vremennog službovanja na mirovinu, koja mu daje, da mirno i dobro sproveđe svoje zadnje god. u starosti.

Dakle sve je pravo, a zašto se nenaredi i takva stvar za radeni-ke, da dobe mirovinu kad ostare?

Tko nas hoće uzdržati, kad nećemo bit spesobni za rad? Kakva nas sudbina čeka, kad naši vlasti posijedaju? Kostobolji i druge te-ske bolesti, koje smo zadobili kod teškog i napornog rada, glad i ne-volja u krevetu, eto to je naša mirovina. Gospoda u državnom saboru (rezolucioni) ne bave se stime; oni su mnogo zaposleni za "domovinu".

Današnji poslanici većinom su veleposjednici, kapitaliste, fiškali, pepovi i drugi koje kakve narodne derikože i ovi prave dobro za svoju domovinu, prisvojiše sebi domovinu.

Zato ni narodu nedaju pravo glasa, jer kad bi narod birao so-cijalistu u sabor, socijalisti bi svi-zili plaće mnogim visokim činov-nicima, oficirima i ministrima, ko-jih imadu po 10, 20 i više hiljada kruna na godinu, a i kralju, koji uzima 18 milijuna kruna na godinu, a mi radni narod u Hrvatskoj moramo raditi za 30 novčića na dan još manje.

Zato današnji rezolucioni poslani nedaju pravo glasa, nedaju da se radnik pridigne iz ne-voljnog stanja, krate mu slobodu udruživanja i govora, jer znadu, ako se narod osvijesti izgubiti, će oni svjaja mastna mjesta. Socijalistička vlada slala bi vojništvo iz vojarna svojim knjigama, sa jed-nom prištanjem od 200 milijuna državi na godinu. Nemiri, koji bi se gde dogodili izmedju mjesti, izvorišali bi se putem zakona. Narodnosti bi zaključile izmedju se-be mir, sa kojim bi se zabranio svaki rat, kao što su zabranjena zl činstva i ubojstva. Od Talijana, Nijemaca il Turčina se ta da-nišja vlada ne boji, već se oni boje od narodnog nezadovoljstva.

Vojска bi bila ka u Švajcarskoj, gde gradjani služe sama 52 dana prvi put, a posle svake dve godine 8 dana vježbe. Uz to idu ku-či, ponesu seboom puše i opremu i jesu svi vojnici bez da traže ne-pravde, glad, i patnje ko kod nas. Ovo jest naoružana narodnost.

Radnik pošten misli na svoju radnju i hoće, da bude u miru sa svakim. Zato dolje su stojećom vojskom!

Naši rezolucioni, takozvani narodni zastupnici, šalju oružništvo i vojsku nad radništva u Sri-jem, da ih prisili raditi, kako ve-le sjednici hoće, prave nad prvi-ma bez zakonja i divljaštvo da je sramota, eto zato je danas oružništvo i vojska.

Pravo glasa. — Na hiljadu i hiljadu, po svim gradovima i občinama u Hrvatskoj a osobito svim radnicima i polodnjima izbrisani su iz izborne listine, samo gospod boga-taši činovnici biraju, i oni nedaju, da im se radništvo u njihove poslave mješa. Oni hoće njihove pre-vare, smutje i lo povštine tjerat dalje bez smetnje.

Mi zahtevamo, da svi ljudi u Hrvatskoj, bilo bogati ili siromašni, imadu pravo glasa.

(Svršit će se.)

SIROMAŠAN PETAR.

Jedanput dodje na čudnovat način jedan čovjek na svijet. Ali on ne beše prije dijete, ko drugi ljudi, već izrasla jak i tako nije trebao prije ništa da uči, jer već beše podpuncen razvit, i bio je kod dobrog razuma. Jedino, što mu manjkao, to beše iskustvo.

Prvo, kako se našao na tom za njeg stvarnom svijetu, veslio se preko zemaljske topline, svjetlećem sunca, ptičjim pjevanjem i drugim zemaljskim ljetopisima. U noću metreći sa čudnjem plavo nebo sa tisice i tisuće svijetlim zvjezdama. U jutro vidi je mnogo ljudi, koji se žure, i većinom izgledaše gladni suhi i nezadovoljni. Što Vam je? pita se nekolikom od njih. Vaša zemlja je ipak tako ljepta i bogata, zašto niste veseli?

On vidi, kako svi rade i misleći bit će najbolje ako se i ja zadržim počnem, on nadje jedno mjesto i poče kopat. Nato dodje jedan čovjek i pita: "Jeli ste vi kod prave pameti i kako vi možete na mojem zemljistu kopati?"

"Tvoja zemlja?" pita začudjeno taj novi zemaljski gradjanin. "Jest moja je zemlja, ovde ti ne maš niš za tražiti, gledaj, da se izgubiš."

"Ja vas nerazumijem," kaže Petar i misli u sebi, iz kakvog stanovišta je Bog samo tome čovjeku taj komad zemlje dao. No, ja mogu kamo drugam ići, ta zemlja je tako velika, kaže sam u sebi i poče na drugom mjestu kopat. A ovdje mu išlo još gore. Jedan čovjek vodi ga pred sudeom, koji ga osudi na izgon iz mesta.

Sad islijede Petar od mesta do mesta, tražiti mjesto, gdje bi se mogao nastaniti. Ali svigdje beše zemlja od drugih zauzeta. Pa i tako, gdje pusto beše, nije si mogao da prisvoji, jer nije novac imao zaplatiti. Novac! — ja ali on nije snoveem na svjet došao! On ima dve jake ruke, ali novac! —

tomu nije Bog na put dao, u sebi je tem dragom Bogu predbacivao zašto ga nije s noveem pomogo, kad je došo na svjet, jer je to tako nuždna stvar.

"Gdje ja mogu za mene boravi-šte naći?" pita on jednog prola-zečeg. "Ja nesmijem zemlju da odradjujem."

"Ti moraš ra-bit za one, kojima zemlja pripada," glasi odgovor.

"Raditi za druge! Što sam ja rabi, da bi ja premoran bio za druge da radim?"

"To moraju svi, koji ništa ne posjedaju."

"Tko je dao ovima zemlju?" pita Petar dalje.

"To su svi kupili," bio je odgovor.

"Odkuda imaju ovi taj novac?" pita Petar opet.

"To ja neznam."

No Petar se sada obrati na dva čovjeka, koji zajedno razgovara-že. On ih znao, da ti dva mnego svoje zemlje spomenuše. I kaže njima: "Ja na žalost nisam na svjet sa noveem došao i tako ne-mogu zemlje dobit. Vi ćete mi rad i obskrbu morat dati."

Ta dvojica pogledaše Petra i nasmijala se, te kaže jedan dru-gan: "Taj čovjek mora da je lud."

(Slijedi.)

IZ UREDNIĆTVA.

M. F., St. Louis. — Vaš dopis nemogućemo uvrstiti, jer naše čitatelje nebi zanimao. Možete se obratiti na ovdašnji furtimaški list Hrv. Zastava. Oni će tiskati.

POVESTI PAGLAVCEV.

Spisal Ljudevit Thoma.

Poboljšanje.

Ko sem se peljal na velikonočne počitnice, je rekla teta Fanika: "Morda pridešmo na obisk k tvoji materi. Povabila nas je tako u Ljubljano, da jo ne smemo žaliti."

In stric Jože je pa reknel, da ne ve, će pojde, ker ima tako mnogo dela, ali vendar uvidova, da ne more več odložiti obiska. Prašal sem ga, će bi ne bilo boljše, da bi prišel poleti, sedaj je še mraz, in ne ve se, će ne bo nakrat snežilo. Ali feta je rekla: "Ne, tvoja mati bo huda, mi smo ji že tolikrat obljudili. Ali jaz vemi, zakaj hočejo priti: ob veliki noći imamo sunko, jajce in potico, in stric Jože pa tako rad je. Doma ne sme toliko jesti, ker ga teta Fanika takoj opominja, će ne misli na svojega otroka."

Spremila sta me do pštnega voza, in stric Jože je bil prijazen in reknel, da je tudi dobro za mene, že pride, ker bo pemiril vihar radi mojega slabega spričevala.

Resnica je, da je spričevalo slabo, ali jaz nisem bil še nikdar v zadregi gledje izgovorov. Za to ga nepotrebujem.

Jezil sem se, da sta me spre-mila, ker sem hotel kupiti smodke, in sedaj jih pa nisem mogel. Frie je pa sedel v vozu in je reknel, ako jih ne bo zahesti, da jih lahko kupiva na kolodvoru v Ljubljani.

V poštnem vozu nisva smela pušiti, ker sta v njem sedela višji

sodnik Klečepelazec in njegov sin Henrik. Mi dva sva pa vedela, da je prijatelj rektorja in da bi naju-ovadil.

Henrik mu je takoj povedal, kdo sva. Zašepetal mu je v uho, in slišal sem, ko je izgovoril moje ime, da je reknel: "On je zadnji v našem razgredu, v veronauku ima pa četvorko."

Sedaj me je višji sodnik pogledal, kakor će bil jaz utekel iz kakega zverinjaka, in nakrat je me-ni in Frie reknel:

"No, mladeniča pokažita mi spričevala, da ju primerjam s spričevalom Henrika."

Reknel sem, da je moje spričeva-lo v kovšegu, ki je pa na strehi. Sedaj se je nasmejal in reknel, da že razume. Dobro spričevalo se ima v žepu. Vsi ljudje v poštnem voznu so se sмеjali, jaz pa Frie sva se jezila, dokler nisva izstopila v Ljubljani.

Frie je reknel, da obžaluje, zakaj mu ni povedal, da morajo le ro-kodelski pomočniki kazati svoja spričevala orožnikom. Ali bilo je prepozno. Na kolodvoru sva pila pivo in bila sva zopet vesela, ko sva vstopila v železniški voz.

Sprevodeniku sva povedala, da hočeva v voz za kadilce. Dobila sva ga, a v njem so sedeli že dru-gi ljudje. Nek debeluh je sedel pri oknu, na verižici žepne ure je pa visel srebrn konjiček.

Kedar je zakašljal, je konjiček zaplesal in zaklepetal na nje-govem trebušu. Njemu nasproti je sedel majhen možiček, ki je de-beluhu vedno nagovarjal z gospod deželnim svetnik, debeluh se mu je idval z gospod učitelj. Mi dva sva tudi opazila, da je učitelj, ker ni imel odrezanih las.

Ko je vlak odrđral iz postaje, je Frie zapalil smodko in puhal je dim proti stropu. Tudi jaz sem tako naredil.

Poleg mene je sedela neka žens-ka, ki se je takoj odmaknila in me gledala debelo. Tudi v drugem ddelku so ljudje vstali in naju-gledali. Mi dva sva se veselila, da se vsi tako čudijo, in Frie je reknel na glas, da bi si bo te vrste smodk naročil kar pet zaboljek.

Tedaj je pa reknel debeluh: "Bravo, tako raste mladina," in učitelj je pa sekundiral: "Ni čudo, kar čitamo, ako gledamo surovo mladino."

Mi dva sva se pa obnašala, ka-kor da bi nama nič mar ne bilo, in ženska se je vedno bolj odmi-kovala, ker sem tako grdo plju-val. Učitelj je naju tako strupe-nu gledal, da sva se morala je-ziti. Frie je pa reknel, će vemi, zakaj tuklico učeneev v prvi latini-sk šoli tako slabo napreduje, in da on misli, da so temu vzrok slabe ljudske šole. Zdaj je pa uči-tejl grozno zakašljal in debeluh je vprašal, ako res ni nobenega sredstva za nesramne paglavce.

Učitelj je reknel, da se jih ne-smo več rabiti radi napačne hu-manitete, in ker je človek kazno-van, će se paglavec le malec po-beža po glavi.

In ljudje v kupeju so godrnja-ji: "To je res," in žena poleg mene je rekla, da morajo stariši biti še hvaležni, ako se take paglavce dobro našeška tam, kjer hrbet izgubi svoje pošteno ime. In zopet so vsi gednjali in neki

velik mož je rekel z nizkim basom: "Žal, žal, da ni več pametnih starišev na svetu."

Frie si ni iz tega nič storil, še sunil me je z nogo, da naj bom vesel. Vzel je moder ščipalnik iz žepa in si ga nataknil na nos, boadril je vse ljudi, dim pa spušal skozi nos.

Na prihodnji postaji sva kupila pivo in izpila sva ga naglo. Čaše sva vrgla skozi okno, da bi zadela kakšnega železniškega čuvaja.

Sedaj je zakričal veliki mož: "Te pobe je treba kaznovati," in učitelj je pa pristavil: "Mir, če ne dobita še par klofut!" Frie je pa odgovoril: "Poskusite, če imate korajžo." Zdaj se pa učitelj ni upal in klaverno je dejal: "Nikogar se ne sme udariti po glavi, ker drugače je človek sam kaznovan." Veliki mož je pa zopet rekel: "Le počakajte, jaz bom ta dva poba že naučil."

Odprl je okno in se drl:

"Sprevodnik, sprevodnik!"

Vlek je ravnokar vstavlil in sprevodnik je prisopihal, kakor da bi gorelo za njim. Vprašal je, kaj je, in veliki mož je pa rekel: "Ta dva poba sta čaše za pivo metala skozi okno. Mora se ju aretrirati."

Ali sprevodnik se je razjezik, ker je mislil, da se je pripetila kakšna nesreča, pa ni bilo nič.

Rekel je mož: "Radi take malenkosti vam ni treba provzročiti tak kraval." Nama je pa rekel: "Kaj takega ne smeta delati, gospoda." To me je razveselilo, in rekel sem: "Oprostite, gospod nadsprevodnik, nisva vedela, kam bi morala postaviti čaše, ali sedaj ne bodeva več metala čaše vun." Frie ga je vprašal, če ne želi smodke, ali on je odgovoril, da ne ljubi močnih smodk.

Potem je odšel, in veliki mož je rekел, da je sprevodnik najbrž ljubljancan. Vsi ljudje so zopet strašno godrnjali, učitelj je pa rekel: "Gospod deželn svetnik, komaj se premagujem, ali ne sme se nikogar pobožati po glavi."

Peljali smo se dalje in na prihodnji postaji sva zopet kupila pivo. Ko sem je izpil, se mi je pričelo vrjeti v glavi in vse je plesalo okoli mene. Držal sem glavo skozi okno, da bi mi odleglo. Ali ni se obrnilo na bolje, delal sem se močnega, da bi ljudje ne mislili, da ne prenesem pušenja.

Pomagalo ni nič več in vzel sem naglo svoj klobuk.

Žena je odskočila in vsi ljudje so se dvignili raz sedeže, učitelj je pa rekel: "Tukaj ga imamo." In veliki mož v drugem oddelku je pa rekel: "To so pobje, kateri postanejo kasnejše anarhisti in socialisti.

Meni je bilo vseeno, ker mi je bilo grozno slabo.

Mislil sem, če ozdravim, da ne bom nikdar več kadil smodk in vedno vbgal svojo mater. Misliš sem, kako lepo bi bilo, če bi bil sedaj zdrav in imel dobro spričevalo v svojem žepu, kakor da držim klobuk v roki, v katerega sem blijuval.

Frie je rekel, da mi je najbrž škodovala sklobasa.

Hotel mi je pomagati, da bi ljudje mislili, da sem že star kadič.

Ali to ni bilo prav, da je lagal. Nakrat sem postal dober sin in sovražil sem laž.

Obljubil sem ljubemu bogu, da ne bom več grešil, če me ozdravi. Žena poleg mene ni vedela, da se hočem poboljšati in radi tega je v enomer vpila, koliko časa ji bo treba še prenašati smrad.

Sedaj mi je Frie vzel klobuk iz rok in ga spraznil preko okna. Ali onečesil je stopnjice. Komaj je vlak pridrdral v postajo, že je ekspeditör vpil: "Kdo je bil ta svinja?"

Veliki gospod je pa rekel: "Tisti je, ki meče preko okna čaše. Vi ste mu pa to dovolili."

"Kaj imam jaz s čašami?" je vprašal ekspeditör.

"Vi ste prost človek," je rekel sprevodnik, "ako trdite, da sem jaz dovolil, da sme razmetavati čaše."

"Kdo sem jaz?" je vprašal veliki gospod.

"Vi ste prost lažnjivec," je odgovoril sprevodnik, "jaz mu nisem dovolil."

"Nikar tako ne kričite," je rekel ekspeditör, "mi moramo urediti stvar mirnim potom."

Vsi ljudje v kupeju so kričali križem, da sva midva taka paglavea, kakeršna je treba takoj aretrirati. Najglasnajši je bil učitelj, ki je vedno ponavljal, da je pedagog. Jaz nisem nič odgovoril, ker sem bil preslab. Ali Frie je vgoril za mene in je vprašal, če se človeka mora res aretrirati, ker je pojedel otrovano klobaso v železniški restavraciji. Nazadnje je pa ekspeditör rekel, da me ne bodo aretrirali, pač da moram plačati kronco za očiščenje stopnje. Na to se j. vlak odpeljal, jaz sem pa molil glavo skozi okno, da bi mi odleglo.

V Divači je izstopil Frie, na drugi postaji pa jaz.

Moja mati in Anica sta me čakali na kolodvoru.

Še vedno mi je bilo malo slabo, bolela me je glava.

Vesel sem bil, da je bila noč in da se ni dala opaziti mrtvaško bleda barya na mojem obrazu. Moja mati me je poljubila in me takoj vprašala: "Po čemu pa diši?" In Anica je pa pristavila: "Kje pa imaš klobuk, Ljudevit?" Sedaj sem se spomnil, kako bi bili obe žalostni, ako bi vedeli resnico, zato sem rekel naglo, da sem v Ljubljani povzil staro klobaso in da bi bil vesel, če bi imel malo kamelijskega čaja.

Sli smo domov. V sobi je gorela svetilka, na mizi je bilo pa vse pripravljeno za večerjo.

Urška, naša stara kuharica, je takoj prihitela in zaklicala: "Jezus Marija, kakšen pa je naštant! To je radi tega milostljiva gospa, ker mora preveč študirati."

Moja mati je povedala, da sem pojedel nekaj slabega, in da nai mi napravi čaj. Sedaj je pohitea Urška v kulinijo, jaz sem se pa vsedel na zofo.

Naš Pazi je vedno skakal v meni in me hotel oblizati. Sploh so bili vti veseli, da sem tukaj. In ko me je moja ljuba mati vprašala, če sem bil priden, sem odgovoril, da, ali da bom v prihodnje še pridnejsi.

Rekel sem, da ko sem snedel

otrovano klobaso, sem se spomnil, da bom moral morda umreti in da ljudje mislijo, da ni škoda za мене. Tedaj sem sklenil, da bom postal drug človek, da bom le to naredil, kar bo moji materi všeč, da se bom pridno učil in ne bom nikdar več kaznovan v šeli.

Anica me je pogledala in rekla: "Najbrž si slabo spričevalo prinesel domov."

Ali moja mati ji je prepovedala zmerjati me in rekla je: "Nikar ne govoriti tako, ko je bolan in je sklenil, da se bo poboljšal."

Sedaj sem moral jokati in tudi stara Urška je slišala, da sem pred smrtno odločil poboljšati se. Jokala je na glas in vpila: "To je od prevelikih študij in vi boste še našega fanta umorili." Moja mati jo je tolažila, ker ni hčela nehati.

Sedaj sem zlezel v posteljo, in prijetno je bilo, ko sem ležal v nji. Moja mati je pri vratih še enkrat posvetila in rekla: "Le počivaj dobro, dete." Jaz sem še dolgo časa bdel in razmišljal, kakši bom sedaj priden.

SPLOŠNI HUMBUG.

Posamezni žurnalisti imenujejo Zdr. drž. deželo neomejene močnosti. Ta izraz rabijo radi tege, ker se lepše glasi kot n. pr. dežela neomejenega humbuga. Res pomeni prvi izraz to, kar zadnji.

Vsek humbug se razvija neomejeno v Zdr. drž. Tembolj ko humbug bazira na neumnosti ljudstva, tem lepsi in boljši mu je vspeh, tem ošabnejše dviga svojo glavo.

Ljudje, ki ne lastujejo zdravniškega diploma, izdelujejo posebna zdravila, in se priporočajo bolnikom kot najbolj izurjeni zdravniki. V ta namen si preskrbe spričevala raznih ljudi, katere izrabijo za reklamo, v nekaterih posebnih listih, češ, da znajo delati skoro čudež. Tako love gimpelje na slabo in nerodno nastavljeni ljudanice.

V zvršitev humbuga se poslužujejo državne pošte, ne da bi prišli zavoljo zlorabe iste pod zatožbo.

Na ta način so ustanovljena brezstevilna sleparska delniška podjetja — zavarovalnice, posredovalnice za delo in ženitve, rudniške družbe itd. Taka sleparska podjetja nikdar ne hranijo z insertati, če le dobe liste, ki sprejmejo njih humbug. Vsled tega omenjam tukaj, da pravi delavski list ne sme sprejeti nikdar oglasa, če ni prepričan, da je oglas pošten.

Taki brezvestni lopovi razposiljajo tudi svoje tiskovine tudi potem I., II. in III. poštne razreda vsem državljanom, od katerih so ulovili naslove. In če človek pride takim ptičkom v roke, pa že gledajo, da ga oglodajo do kosti. Morda sleparji nobenega instituta v Zdr. drž. tako ne izkoriscajo kakor pošto. In le redko kdaj se pripeti, da pošta kaznuje take lopove, dasiravno pošta v takih slučajih nastopa kot tožitelj, kakor je nastopila kot tožitelj v slučajih Mojzes Harman, Konda in Kaker.

Kako naj bi to imenoval? Ali mi ne sili beseda h — izpod pesca?

Se ni dolgo, ko so sem skozi državno pošto dobil ponudbo po

slovenskih sleparjih, naj se naročim na "Kolomanov žegen". V tem žegnu se priporoča, kako se "pana" ogenj, ustavi toča, užene hudobne duhove itd. Ali ni to zopet humbug? Ali nima v tem slučaju pošta pravico, da razpošiljale Kolomanovega žegna prime radi zlorabe pošte, kakor je prijela Kondata in Kakerja.

Pred nekoliko dñovi se je pripetil svet pretresuječ dogodek. Zvezni sodnik je obsedil družbo za olje (Standard Oil Co.) na 29 milijonov dolarjev globe radi prestopka tisočnih zveznih zakonov. Gleba še ni plačana. Najbrž pojde vse na najvišjo inštanco. In potem nastane vprašanje, ali bo J. D. Rockefeller sploh kaj plačal. Pa recimo, da bo družba za olje plačala svojo globo. Slovenski delaveci! Ali res mislite, da bodo lastniki res trpeli škodo? Kaj še! Podražili bodo petrolej, napravili bodo dobiček in drvili od zabave do zabave na račun delavcev in konzumentov, kakor drve dandas.

Ko se je izrekla razsodba, so kričali vsi kapitalistični časniki: "Glejte, v republiki je še pravica pred sodiščem — volja ljudstva je premagala truste. Trust za olje je obsodil isti sodnik kot Kondata in Kakerja. Zakaj niso ob ti priliki poslali odgovorne faktorje trusta za olje v prisilno delavnico, kot se je zgodilo s Kondatom in Kakerjem. Ali ni to zopet v drugi podobi — — ?

Prvi pondeljek v septembru vsakega leta je delavski dan (Labor day). Kapitalisti in Zdr. drž. so delavcem dovolili milostno, da smejo na ta dan paradirati po ulicah, da delodajalcem štejejo armado sužnjev. Delaveci mislijo, da demonstrirajo, v resnicu pa paradirojajo. Ali ni to zopet humbug?

Ali ne bi bilo pametnejje, da bi delaveci praznovali prvi majnik, kakor da praznujejo prvi pondeljek v septembru. Na prvega majnika bi demonstrirali, ne pa paradirali. Na prvega majnika bi delaveci odprto pokazali, da so za razlastitev kapitalistov in kapitalisti bi ne gledali ponosno čete sužnjev — delavcev, ampak bi se jim strahu tresle hlače. In to ne bil več — humbug!

V Zdr. drž. imamo tudi jednote raznih ver, narodov in načel. Imamo jednote dobre in slabe. Jednote, v katerih nosijo humbugarji prvi zvonec, in jednote, v katerih člani jednote celočujejo o svoji usodi.

Za kakšne jednote naj se odločimo Slovence?

Jaz mislim za druge, kjer bodo člani sami odločevali, in se ne dali komandirati po dveh analfabetih.

V to priporočam to le: Ako kak glavni odbornik kaj ukrade ali sleparji na jednotinem premoženju, naj se ga takoj suspendira in izroči sodišču.

Takih, ki so se okoristili z jednotnim denarjem, ali ki se hočejo okoristiti, naj se jih ne voli v odbor.

Plača odbornikom naj se odloči le v primeri z njih delom.

Zakaj?

Za to, da se ameriški humbug ne bo vgnjezdil tudi v slovenskih jednotah.

Simon Kavčič.

'PROLETAREC'

List za interese delavskega ljudstva.
Izhaja enkrat v mesecu.

Izdajatelj:

Jugoslovanska socialistična Zveza
v Ameriki.

Naročnina za celo leto v Ameriki...50c
Za Avstrijo.....3 krone

Naslov: "PROLETAREC",

683 Loomis St., Chicago, Ill.

'PROLETAREC'

Devoted to the interests of the
Laboring classes.

Published monthly by the "Slovenian
Socialist Association of America,"
at 683 Loomis St., Chicago, Ill.

Subscription rates 50c a year.
Advertisements on agreement.

Entered as second-class matter January 11th 1906
at the Post Office at Chicago, Ill., under the act of
Congress of March 3, 1879.

ZGODOVINA O ROJSTVU JEZUSA.

Resnica ali pesniško delo?

Spisal dr. Jurij Kramer.

Pred nekaj leti je izšla na Francoskem knjiga, ki je obudila splošno pozornost. Knjigo, kateri je naslov "veda in vera", je napisal A. Malwert. Malwert dokaže, da je krščanska vera le ponovitev starih paganskih nazorov, ki so večinoma v zvezi z češčenjem ognja in solnce.

Za povest o Jezusovem rojstvu so po Malwertu ti le podatki pomembni: Prastara in povsem svetu razširjena je vera za častenje solnce in po njemu provzročenega ognja. Komaj je bil ogenj v začetku človeške kulture razkrit, že je postal za človeka prevažen. Dolgo časa niso ljudje umeli drugega načina za provzročitev ognja, kakor da so drgnili dva koščka v krogu, drugega ob drugega. Še dandanes drgajo Kanaki, prebivalci na Sandwicheh in Hawajskih otokih v Pacifiškem oceanu dva suha koščka lesa drugega ob drugem, ako hočejo zanetiti ogenj. Manjši košček je iz mehkega, večji pa iz trdega lesa. Izumitev ognja je bila začetek kulture in obenem pa tudi največja dobrota za prvotno zanetitev ognja, križ, če navskriž položeni palice kot čudezno in božje znamenje. To znamenje se je našlo v gomilah kamnatih dober, v gomilah, na spomenikih in orodju v Indiji, Perziji, pri Slovanih, na Kitajskem, v Egiptu, Siriji, Tunisu, Meksiku, Galiji, Italiji, na Grškem in v Feniciji.

Vede, najstarejše indoarijske listine poročajo:

Devica Maja, ki je bila poročena s tesarjem Twasti-jem (izdelovalcem orodja), je bila mati Agnija (ognja), včlovečenega sina Savistra (nebeškega očeta in solnečnega boga). V izdolženici palice, kateri se pravi mati, prebiva boginja Maja, podoba ustvarjajoče sile, ki postane mati sina Agnija's ponovo Vajuta, duha ali sape, brez katere je nemogoče zanetiti ogenj. (Savistri, Agni, Vaju = oče, sin in sveti duh.)

Po vedijskem običaji se praznuje rojstvo Agnija dne 25. decembra. Ta dan se je določil, ker

se je na nebu prikazala svitla zvezda. Ko se je prikazala zvezda, so duhovniki oznanili ljudstvu veselo sporočilo (Evangelij = veselo sporočilo) in ga povabili, da se vdeleži spominske slavnosti rojstva ognja. Prva iskra, ki skoči iz jamice, v kateri stanuje Maja, predčuje rojstvo in se imenuje "majhno dete" in "nežno božje bitje". Duhovniki jo polože na slamo, ki kmalu zaplamti. Z majhno zastavico podpihava duhovnik na altarju. Drugi duhovnik oblige ogenj s sveto smolo, božjim vinom, tretji ga pa pomazili s svetim masлом. Sedaj se imenuje Agni "maziljene" (akta, grško Christos = Kristus). Z altarja se dviga plamen po dimnatem oblaku proti nebu, kjer se Agni zopet združi svojim očetom, bogom, katerega je v odrešenje človeštva poslal na svet.

Arijska trojica (solnce = oče = Savistri, ogenj = sin = Agni, sapa = duh = Vaju) je do danes ostala temeljna dogma vseh ver, ki so arijskega započetka.

Tako Malvert. Njegova razkrinja so dalekosežna, zaeno nam pa kažejo vse krščanstvo v povsem drugi luči.

Gleda sporočila o rojstvu Jezusa je treba še verskozgodovinska dejstva iz starega veka vpoštovati: Že mnogo let pred porodom krščanstva so praznovali v Rimu vsako leto dne 17. decembra saturnalije na čast Saturnu, bogu rodovitnosti, pod čigar vladom, tako pripoveduje pravljica, so ljudje v pradobi živeli srečni v svobodi in enakosti. Za časa saturnalij je vladalo največje veselje, tudi sužnje se je pogostilo. Posebno radi so ljudje drug drugačevali z voščenimi svečami in podobami iz ilovice.

Še pred Jezusom so praznovala v rimljanski državi mogočno razširjena društva Dioniza, Mitre, Venere in Izis dne 25. decembra rojstvo boga-solnce. V društvi Izis so nosili v bele srajce običeni duhovniki, imajoči izrezano tonzuro na glavi, podobo Hora v svečani procesiji naokrog. Novorojenega boga-solnce je pa držala mati-devica Izis v naročju.

Cerkev je sprejela splošno praznovani rojstni dan Mitre (25. december) za praznik rojstva Jezusa. V svetem pismu ni besedice o njegovem rojstvu.

Še le papež Julij (umr. 377) je v četrtem stoletju določil, da se dne 25. decembra praznuje rojstvo Jezusa.

Cerkev je torej ta praznik sprejela od paganov. Nihče ne more povedati ne dneva, ne leta rojstva Jezusa, dasiravno se v šolah uči kot "čisto resnico", da je bil Jezus rojen dne 25. decembra.

Kaj mi sploh vemo, ne glede na dan in leto rojstva, o rojstvu Jezusa?

Teologi so že zdavnaj odgovorili. Nič. To resnico pa tajita cerkev in šola, naobratno pa učita biljko pravljico za čisto resnico!

Izven biblije nobeden zgodovinopisec v starem veku niti z besedico omenja rojstvo Jezusa, dasiravno so se vršili pred rojstvom in po rojstvu Jezusa tako čudezni dogodki, da bi morali obuditi

splošno pozornost. V starejših spisih novega testamenta, v pismih Pavla ni besedice o tem. Vse te bajke so še le kasnejše izumili. Tudi v starejših evangelijih (Marka) ni nič o tem. Le dva evangelija, 1. in 2. poročata o rojstvu, toda vsako poročilo je različno! Kje je tu "božje razodelje"??

Cenjeni čitatelj. Čitaj biblijo! Tam bodeš našel v evangeliju Matevža, da je Jezus potomec Davida. Jezus bi moral biti vendar toliko obljučjeni mesija (Kristus, maziljene), katerega so Židje takrat pričakovali željno. Po židovski veri bi moral biti mesija potomec kralja Davida, ki se je narodil v Betlehemu pri Jeruzalemu. Radi tega so tudi pristaši Jezusa, ki so ga smatrali za mesijo, dokazovali, da je potomec Davida. S tem se bavita dva evangelista, Matevž in Luka. (Jaz radi tega imenujem Matevž in Lukata, da se kratko izrazim, da ni treba pisati 1. in 3. evangelij, dasiravno ni nobeden pisateljev evangelija zgodovinsko znan, ki bi živel v dobi 70 let po Kr. r.)

Oba opisa rojstine sta sestavljeni po zgodovinskih knjigah biblije (stari testament), nikakor se pa ne ujemata z njim, kakor tudi ne med seboj. Že v glavnih točki glede Davida ne soglašata, ker imata že različna imena. Le imena David, Eliakim, Sealtiel, Serubabel in Jožef (oče Jezusa) soglašajo. Matevž pravi, da je Jezus potomec Salomona, znamenitega naslednika Davida. Luka pa trdi, da je potomec Natana, nekega drugega Davida. Matevž piše, da je staremu očetu Jezusa ime Jakob, Luka pa izjavlja, da je bil njegov stari oče Eli. V rodbinski lestvici našteva Matevž 28, Luka pa 43 različnih imen! Torej že v začetku evangelija ne čitamo resnico, temveč pesniško delo, ne "božje razodelje" pač pa zmoto!

V nasprotju z naštevanjem rodbinskih prednikov Jezusa pa pravita nãkror oba evangelista, da je Marija kot devico obsonila sveti duh in da Jožef sploh ni oče Jezusa. Čitaj Matevža 1, in 18.

Seve je obsenčenje svetega duha, tako kakor učiti katoliška in luteranska cerkev, direktno v nasprotju z naravnim zakonom. Obsenčenje svetega duha je navadna izmišljotina, ki je imela svoječasno privlačno silo, ker so ljudje verovali v čudeže. S to izmišljotino so pa hoteli dokazati, da je Jezus pravi sin božji.

Tudi pri drugih narodih najdemo enaka sredstva za čašenje znamenitih mož.

Podobna bajka se pripoveduje tudi o Džingis Kanu ustanovitelju mongolske države. Mater kitajskega cesarja Fu-hi-je obsenila mavrica. Romulus in Remus, ki sta po stari pravljici ustanovila Rim, sta bila sinova boga Marca in Vestalke, to je device. Tudi Buddha, ustanovitelj budistične vere, je zagledal po pravljici skoraj na tako mističen način lučtega sveta, kakor Jezus. Tudi njej so duhovniki enako prerokovali, kakor angelji Mariji.

Le mimogrede naj omenim, da so budistične pravljice podobne staro krščanskim pravljicam: 32 znamenj označuje rojstvo Bude:

godba, evetlični dež, potres, petje boginj na višavah itd. Nebeški prebivalci hvalijo rojstno mesto Budhe. Ob rojstvu je zavladalo splošno veselje. Bogovi in boginje, kralji in duhovniki so prišli, da so obdarovali dete Buddha. (Primerjaj v evangeliju kadilo in dišave.) Neki stari bramanec (v evangeliju stari Šimon) prerokuje, da bode dete Buddha, odrešenik vsega huštega.

Tudi o Huicilopohtli-ju, o bojnem bogu starih Meksikancev, se pripoveduje, da je bil brez maledža spočet.

Svetega bika Apisa so stari Egipčani častili kot sina boga Pta. Egipčansko Izis, mati zemlje z malim Herom v naročju so Rimljani še pred rojstvom Jezusa častili. Bila je predpoluba madone z Jezusom v naročju.

Vrnimo se zopet k bibliji. O rojstvu Jezusa so še druge vesti, katerih ne moremo prezreti, ker jih biblija podpira.

Evangelist Matevž razpravlja na širko v bibliji 1:19, da je Jezus nezakonsko dete. V drugem poglavju pripoveduje Matevž o rojstvu Jezusa in čudežih, ki so se vršili ob rojstvu. Modri iz južnega dežele so zaznali o rojstvu novega kralja Židov tem potom, da se jim je prikazala njegova zvezda. Šli so v Jeruzalem, da bi ga molili. Vera, da znamenite dogodek naznajajo zvezde, je radi tega takrat evetela, ker so ljudje mislili, da so solnce, zvezde in luna radi tega tu, da razveseljavajo človeka. V starem veku so bili tako znameniti babilonski zvezdogledi, imenovali so jih tudi magije in tako tudi imenujejo modre v biblijskem praspisu. Še v 17. stoletju so prerokovanje iz zvezd smatrali za znanost. Vsaki knez je imel svojega dvornega astrologa. Že davnej se je pa priznalo prerokovanje iz zvezd za zmoto, kakor so priznali vero v satanje, angeljce in vraga za človeške blodynje.

Da so vse te zmote zapisane še v novem testamentu, se kaj slabosliši, ako se trdi, da je biblija "božje razodelje". In da se take blodynje še v 20. stoletju uče v šolah za čisto resnico, je pa sramota in škandal.

Pravljica o modrih in zvezdi, je radi tega zagledala beli dan, da bi se rojstvo Jezusa dokazalo kot svetovnozgodovinski dogodek, ki je provzročilo, da sta zemlja in nebo pri rojstvu posegla vmes. Kasnejše so iz "modrih" napravili kralje, da bi se dokazalo, da so kralji iz najbolj oddaljenih dežela prišli klanjati se Jezusu. (Primerjaj tu omenjene podobnosti s starejšo budistično pravljico.)

Židovski kralj Herodež se je ustrašil prihoda modrih, kar pa ni res, ker o Jezusu najbrž ni nikdar nič slišal, ker v javnosti rojstvo in življenja Jezusa nista obudila niti najmanjše pozornosti.

Herodež, tako se zopet čita, je pozval vse višje duhovnike — kar zopet ni res, ker je bil vedno le eden višji duhovnik — in pozveduje, kje se bo rodil Kristus (mesija); Luter je v svojem prevodu izpustil ta odstavek. Herodež odgovore, da v Betlehemu. "Tako je zapisano po prerokih: In ti Betlehem v deželi Juda, nisi najpripravnnejši med knezi Jude,

kajti iz tebe bo izšel vodja, ki bode pasel moje izraelsko ljudstvo.' Res se tako glasi v začetku 5. poglavja knjige proroka Mihata. (8. stoletje pr. Kr. r.)

Ta je pa najbrž hotel le izreči, da bo mesija iz rodu Davidovega, ki je bil betlehemskega rodu. Ker bi moral Jezus uresničiti vsa upanja, ki so bile v zvezu z mesijo, so vsled kritega tolmačenja prorokovega izreka premestili njegov rojstni kraj v Betlehem, dasiravno se opisuje v novem testamentu Galileja, severni del židovske države kot njegova domovina, bivališče njegovih starišev in kraj, kjer je deloval. Oba evangelista sta se poslužila različnih sredstev, da sta Betlehem določila za rojstni kraj Jezusa. Matevž dovoli že v začetku stanovati starišem v Betlehemu, da so potem iz strahu pred naslednikom Herodežem běžali v Nazaret. Luka pa blagohotno dovoljuje stanovati starišem v Nazaretu, da lahko radi neke čavene eentive ali štetja potujejo v Betlehem, po rojstvu se pa zopet vrnejo v Nazaret. Tako si napsotujeta oba poročila.

Herodež je prosil modre, da ga naj obvestijo, ako najdejo dete. Tako poroča zopet Matevž. Ali modre je bog posvaril in vrnili so zopet v svojo domovino, ne da bi ob povratku obiskali Jeruzalem. Herodež potem začaže pomoriti vsa deteta v Betlehemu in okolici. Takšen zločin bi moral obuditi po vsemi državi splošno ogorčenost. In gotovo bi ta zločin zabeležil tudi kak zgodovinopisec. O vsem tem zgodovina molči. Nasprotno pa vemo, da se je Herodež trudil, da bi se prikupil Židom. Zidal je novo krasno svetišče, in ko je vsled slabe letine nastala lakota, je pa spraznil svojo zakladnico. Ako bi Herodež hotel zvedeti, kje biva dete, bi za mordimi poslal skrivaj gledalca, in tako zvedel, kje biva novorojeni židovski kralj. Pravljico o morjenju otrok v Betlehemu so izmisli radi tega, da bi se dokazalo, da je sam bog čeval Jezusa, da so se že ob njegovem rojstvu vršili taki dogodki, ki so pričali, da je detetu Jezusu namenjana velikanska prihodnjost.

Take pravljice se pripovedujejo o mladosti vseh znamenitih mož. Tudi detetu Buddha je pretela nevarnost po njegovem stremu. Tudi o Mojzesu kroži pravljica, da ga je bog že v najnežnejši mladosti čeval. Mesto Herodeža nastopa v pravljici o Mojzesu egipčanski kralj Farao, ki je zauzal pomeriti vse židovske otroke.

Kasnejše neki angel posvari Jožefu, da z Marijo in detetom běži v Egipt. Po smrti Herodeža ga zopet angel obvesti, da je sedaj pot prosta v Nazaret.

Ob ti priliki se zopet našteva tri prorokovanja, da se zgodi, kar je bog že zdavnaj odločil. Posebno smešno je "prorokovanje" o preselitvi v Nazaret. To mesto se v starem testamentu niti ne omenja. Evangelist se je tu zmobil, najbrž je uporabil za svoje utemeljevanje Jezajasa 11:1, kjer prorok o prihodu pričakovanega odrešenika pravi: "In rajž (nekateri pravijo bilka) bo pognal iz debla Izajs (Izaj, oče Davida) in

mladiča bo pognala iz njegove korenine. Mladiča je v starem hebrejskem jeziku nezer. Iz te besede so pa skovali nazarence.

Sedaj pa primerjajmo poročilo Luke s poročilom Matevža. Luka poroča pred rojstvom Jezusa, o rojstvu Janeza Krstnika, ob čigar rojstvu so se tudi godili čudeži, Matevž ne ve o tem nič. V poročilu Luke naznani rojstvo Jezusa angelj Gabriel direktno Mariji, ne Jožefu, kakor poroča Matevž. Tudi Luka pripoveduje, da se je Jezus porodil v Betlehemu, ali on navaja drugačne okolščine kot Matevž. On niti z besedico ne omenja modrih, zvezdo, betlehemske detomor in beg v Egipt! Nasprotno pa našteva zopet mnogo dogodkov, o katerih Matevž nič ne ve!

Oba vesta mnogo povedati iz življenja Jezusa, glede dogodkov, ki so se vršili ob njegovem rojstvu, si pa nasprotujeta. Luka navaja ljudsko štetje kot vzrok, da je lahko zapisal, da se je Jezus porodil v Betlehemu. O tem štetju, ki se je vršilo, ko je bil Kvirinius cesarski namestnik v Siriji, poročajo tudi drugi zgodovinopisci. Ali to štetje se ni vršilo natančno po vsemi državi, kakor poroča evangelist.

Sploh pa to ni bilo ljudsko štetje, ampak enil se je le davek in sicer vedno le za posamezne dežele. Ta eentiv davka se je pa vršila še le po smrti Herodeža, in ne v Galileji, ker Galileja se takrat še ni priševala k Siriji. Sploh pa Rimljani niso nikdar zahtevali pričakovanih eentiv, da bi ljudje morali tje, kjer so bili doma. Rimljanci se šlo je za davke, ne pa za to, da bi vedeli, odkod je kdo doma.

Kar se tiče rojstva v Betlehemu, je vse izmišljeno, je navadno pesniško delo. Luka pripoveduje tudi "o hlevu in jaslicah", "o oznanjenju rojstva pastirjem po angeljih", ki pojo slavo in po končanem slavospevu zopet odmarširajo v nebesa, sploh njegova pripoved je taka, ki je všeč ljudem, ki nemorejo živeti brez vladarja obdarovanega z čeznarovo močjo.

Tudi Luka navaja več prorokov, da bi dete Jezus bil pripoznan za obljubljenega odrešenika. Tudi stari Šimen in "prerokinja" Ana so izmišljene osebe. Najdemo jih le v tretjem evangeliju. Jožef in Marija se "čudita", "da se je o njem govorilo", za kar se mi čudimo, ker je bilo preje toliko božjih razdetij. Ali sta Jožef in Marija v tem kratkem času pozabila že vsa božja razdetja?

Ko so kasnejše stariši našli 12 let Jezusa v tempelu in on imenuje boga svojim očetom, "ne razumita, kar je ž njima govoril". Evangeliji tudi poročajo, da njegevi stariši in prebivalci v Nazaretu niso hoteli verjeti kar tako, da je Jezus obljubljeni odrešenik. Kar zopet verjeti nemoremo, če so se ob njegovem rojstvu vršili veliki čudeži.

Čudeži bi morali prepričati vendar vsakega človeka.

Ako po prerezetanju biblijskih poročil o rojstvu Jezusa vprašamo: kaj vemo o rojstvu Jezusa, kaj lahko spremememo za resnico?

Tedaj je odgovor kratek:

Nič!

Povest o rojstvu ni resnica, ampak — pesniško delo.

MOLI IN DELAJ!

Napisal J. Z—k.

Resnica je, in tako nas učita božje razdetje in zdrava pamet, da je vsak človek ustvarjen za delo. "Kakor ptič za let, tako človek za delo." (Job. 5, 7.)

"Gospod Bog je človeka postavil v raj veselja, da bi ga obdeloval." (I. Mojzes. 2, 5.)

Tako pravijo duhovniki in krščanski sociale v fraku in cilindru delavecem, kadar hočejo ljudi prepričati, da so radi tega na svetu, da delajo, molijo in svojimi žulji rede cesarje, kralje, kneze, papeža, kardinala, škofe, nižje duhovnike, lene redovnike in redovnice, plemenito krvne in plebejske tvorničarje.

Delavec in kmet naj delata, trdo delata, da si ohranita zdravje in učakata visoko starost, poleg naj pa še molita, da ju bog po smrti radi prestanega trpljenja na tem svetu, ne bo kaznoval z večnim pogubljenjem.

To je modrost duhovnikov in krščanskih socialev, golega orodja vseh kronanih in nekronanih izkorščevalcev.

Ako je tako modrovanje logično, zakaj ne opravlja ročnih del cesarji, knezi, papeži, škofje in vsa druga sodrža, ki se redi ob stragah delavca in kmeta? Zakaj?

Vsa imenovana gospoda dobro vše, če človek težko dela po deset ali več ur na dan v delavnici, tvornici, na stavbišču, v rudniku, premogokopu ali v gozdu in na polju, da človeka čaka prečna smrt in da konec svojega življenja sploh ne ve, čemu je živel?

Zategadelj priporočajo delavcem in kmetu: Moli in delaj!

Delati noče imenovana gospoda, pač le moli.

Zakaj moli?

No, da bi delavec in kmet prepričala, da jih bode bog na drugem svetu odškodil, ker so jih drugi ljudje na tem svetu oguljali za življenje.

Pa zakaj še?

Ker se pri molitvi ne trpi toliko, kakor pri ročnem delu, in ker molitev nekaterim ljudem — duhovnikom, redovnikom in redovnicam vseh ver — več nese, kot ročno delo.

"Ob dela svojih rok boš jedel. Blagor ti, dobro se boš počutil." Tako je zapisano v svetem pismu.

Ako je to resnica, zakaj papež, škofje in drugi višji pismarji ne jedo od dela svojih rok? Le-ti bi morali biti vsakemu delavcu in kmetu vendar vzgled, ker so namestniki božji in se z bogom vsaki dan prijateljsko razgovarjajo.

Zakaj niso?

Ker več nese, ako se delavcu in kmetu priporoča: moli in delaj, kakor če bi sami molili, poleg pa še delali.

Slovenski zajedaleci, to so ljudje, ki žive od dela drugih ljudij, priporočajo radi izrek slovenske-

ga škofa Slomšeka: "Prebrisana glava, pa pridne roke so boljše bogastvo kot zlate gore."

Zakaj?

Z drugimi besedami bi se reklo takole: "Ti slovenski kmet in delavec smeta goljufati svojega bližnjega, ako molita in se skesata svojih grehov, vama bo pred bogom odpuščeno, če le z delom redite nas, ki mrzimo ročno delo."

Da je to resnica, dokazuje fakt, da se Slomšek ni pečal z ročnim delom, temveč ga je priporočal le drugim, naobratno je bil pa prebrisane glave, za svojo lastno osebo, ker si je izbral stan in se s pomočjo tega stanu dvignil tako visoko, da mu ni bilo treba opravljati ročnih del. Z eno besedo: Izbral si je stan, da je lahko iz drugih Slovencev-trpinov norce bril, sam pa živel brezskrbno življene.

In to govori jasno, zakaj ga nekateri slovenski duhovniki tako priporočajo in tudi posnemajo, seve z drugimi besedami.

Morda ni res?

Še ni dolgo, ko je neki bradati slovenski misijonar v državi Minnesota, ko je pridigoval o tatvini, izrekel te-le pomembne besede:

"Delave! Ne mislite, da je tatvina le takrat, če se komu kaj ukrade. Tatvina je tudi, ako se delavec-pri delu odpocije, ker je že s tem oškodoval svojega gospodarja."

Zakaj je neki bradati slovenski misijonar v Minnesota tako pridigoval, bo vprašal marsikateri delavec zdrave pameti, ko vendar gospodarji ne plačujejo polno vrednost dela delavcu, ko so vendar taki gospodarji tatovi, ne pa delave!

Zakaj?

No, ker bradati slovenski misijonar smatra delavce za navadne bedake in misli, da že niso nikdar razmišljali o izrekih, s katerimi mislijo prefrigranci obdržati kmeta in delavca v sužnosti, da bi vedno delala za postopake v fraku in talarju.

Moli in delaj!

Ta izrek je izgubil pri zavednih delavcih in kmeth svojo veljavo. Zaveden delavec ali kmet, sploh vsak producent je le za to, da se dela, ne pa moli. Dela naj vsakde, toda ne do brezzavednosti, ne toliko, da bi škodilo človeškemu zdravju, molitev naj se pa opusti, ker ne hasne nikomur.

Dela naj vsakdo, tudi cesarji, knezi, papež, kardinali in vsi drugi današnji tretje v človeški družbi.

To je zahteva zavednih delavcev in kmeter.

In dokler te zahteve ne upoštivate, pojrite se solit vsi, ki priporočate: "Moli in delaj!"

Listnica uredništva.

V. Illinois, S. K. Priobčili in nekaj pridigli, ker vemo, da se strijava. Brez zamere. Pozdrav!

— Chicago, ? ? P. Poznamo tistega požrtvovalnega brata, ki vleče iz blagajne S. N. P. J. po 4 tolarje na dan radi tega, ker "ljubi" svoj narod. Ali priporočamo Vam, da se s svojim dopisom obrnete na "Glas Svobode", ker je ta list glasil jednote. Pozdrav — pa brez zamere!

NIKOLA TESLA — VOJNA, VERA IN SOCIALIZEM.

Zadnji spisi Nikole Tesle o novih iznajdbah na elektrotehničnem polju, ki so izšli v tedniku "English Mechanic", so tako senzacionalni, da se mora čuditi ves naobraženi svet.

Cujmo, kaj Nikola Tesla, ki je rodom Hrvat, torej naš ožji rojak, pravi o telaautomatični umetnosti, kakor imenuje svojo tajnost. Telautomatična umetnost pomeni po njegovem izreku rezultat dela, da se zgradi automat, ki se bo premikal in delal, kakor če bi bil inteligenten. Ta automat je, tako pravi Tesla, termodynamičen stroj, ki je sestavljen iz različnih delov, in sicer iz sprejemalca spremjevalev in oddajalca energije, dalje iz aparata za premikanje in drugega mehaničnega sodelovanja, tretjič iz organov, ki določajo smer in četrtoč iz aparatov, ki so obžutljivi za zunanje pojave. Da se to ložje razume, primerja Tesla svoj stroj s človekom, katerega tudi imenuje automat.

Po izjavi Tesle in njegovih skušnjah se lahko mehanične zakone živega automata prenese na mrtev stroj. Tesla je svojo idejo najprvo poskusil na motorčolnu, katerega je opremil z aparatom za sprejem električnih valov, da ga je vođil s pomočjo brežičnega prenosa. Ta poskušnja se je po njegovi izpovedi prav dobro obnesla, tako, da je mehanizem čolna zvršil vsako gibanje, kakor se mu je s posredovanjem električnih valov zapovedalo. Tudi tukaj je izdelal vse po živem automatu in njegovem živčnem sistemu za signalizacijo in naredil je aparat, ki je občutil različna nihanja, kakor n. pr. občuti človeško uho različne glasove. Na ta način se je različnost prenosa volje z oddajalne postaja pomnožila izdatno. Ali Tesla obljubuje še mnogo več, kakor je do sedaj po lastni izpovedbi, že iznašel. On sedaj izdeluje mehanizem, ki bo, ne da bi bil nadzorovan, tako delal, kakor če bi imel svojo lastno inteligenco. Vbogal bo najrahlejši vpliv od zunaj in po tem tudi delal in sicer tako, kakor če bi posedoval logiko in pamet, sploh bo spolnjeval svoje dolžnosti, kakor kak pameten sluga.

Nadalje opisuje, kako bo njegov telaautomat kot bojni stroj na suhem, pod morjem ali v zraku in na ladji, na kateri ne bo žive duše, nositelj neomejene razruševalne in vničevalne sile. Stoletja sem se ljudje trudijo izumiti in poboljšati vničevalne stroje. In do danes je priznan top kot najvažnejši vničevalni stroj. Top, 30 cm. kal., ako je nabasan s korditom, požene 850 funtov težko kroglo s 900 metri začetne hitrosti v sekundi in 20 milijonov metrikilogramov sile. Ako bi zrak ne delal opore, tedaj bi krogla preletela 80 kilometrov, preden bi padla na tla. Vse to je pa za Teslo nič. On pravi, da se lahko toliko električne zbere v obliki eksplozivne električne, da bi bila korditeksplozija potem le še toliko silna, kakor če bi človek dihnil. On pripoveduje, da sedaj izdeluje stroj, ki bo imel eksplozivno moč 800 milijonov konjskih sil, ali 20-

krat toliko, kot cela stran 30 centimetrov topov na ladiji "Dreadnought". Teslu se tudi pošiljanje signalov na planet Mars dozdeva za igračo. On smatra rešitev te naloge le še za problem, katerega lahko inženir reši potom računov. Po njegovem mnenju se bodo ljudje v prihodnje vojskovali le še z vodno in električno silo, če se bodo sploh še vojskovali.

Tesla pravi, da se bavi tudi z iznajdbo male in hitre ladije, ki bo slabo oborožena, pač bo pa imela veliko vničevalno silo, katera bo v primeri z veliko ladjo, kakor David v primeri z Goljatom. S tem telaautomatom hoče Tesla provzročiti velikanski val, za kar ne rabi drugega kot 20 do 20 ton cenene razstrelbne snovi. S to podmorsko razstrelbo hoče provzročiti 20,000 atmosfer plinovega pritska in z valom, ki bo nastal vsled te razstrelbe, pa potopiti vse brodovje. Valu bi sledila 200 metrov globoka dolina. In nepotrebno je o tem razmišljati, pravi Tesla, kakšna bo osoda ladije, ki naj bo še takoj velika, ako jo zgrabi tak val.

Tako Tesla o svojih iznajdbah. Ali bodo še vojne sploh mogoče, če Tesla dovrši svoje iznajdbe? Ali ni pri takih vničevalnih sredstvih vsaka vojna nemogoča? Ali bodo ljudje res tako neumni, ko ne bo treba v boj drugega posiljati kot stroje opremljene s silno včinkajočo vničevalno silo? Ne le vojne bodo ponehale, ampak tudi vera v bogata, duhova in čudeža bo šla na boben, ako Tesla uresniči, kar obljubuje.

Ako bo mogoče posiljati znamenja na Mars in če se bo dobil tudi od tam odgovor nazaj, kako bodo duhovniki potem zagovarjali sveto pisemsko bajko o stvarjenju sveta. Vsa njih filozofična zavajanja, s katerimi varajo neuko ljudstvo, bi v enem dnevu bankrotirala, če se trditve Tesle uresničijo. O tem ni dvoma!

Z iznajdbami Tesle je rešen tudi problem, ki posebno duhovnikom in advokatom dela mnogo skrbi: kdaj bo v bodoči socialistični družbi snažil črevlje, kidal gnoj in čistil gnojne jame.

Zaeno pa dokazujejo iznajdbe Tesle, da bo čas socializma kmalu prišel. Človeški ženij bo izumil stroje, da bo človek le poleg njih sedel in jim vsiljeval svojo voljo, stroji bodo pa delali po človeški volji.

Filozofija ne bo rešila socialnega vprašanja, pač pa tehnika, ki z vsakim dnem napreduje, ki z vsakim dnem zboljšava sredstva za pridobivanje življenskih potrebščin in nadomestuje človeško delavno moč s popolnejšo strojno močjo.

—k.

RUSKA BASTILJA.

"Nekateri čestokrat trdijo, da se človek privadi ječi in da hrenenje po svobodi gineva. Te misli jaz ne razumem in si domisljam, da se le intelektuelno zaostali ljudje z njo sprijaznijo."

Te stavke je zapisala politična zločinka L. Wolkenstein.

Spomini Wolkensteinove so le slike, ki nam predočujejo v živih barvah muke žrtev ruskega despo-

tizma v celicah Schluesselburga, ruske bastilje.

Tajnosti trdnjave Schluesselburg so dandanes vzlije ruski cenzuri razkrite v vsi nagoti.

O grozovitostih, ki so se vrstile v trdnjavi, se dandanes krožijo najrazličnejše vesti.

Stari, zaduhli zidovi oklepajo kot obroč otok od vseh strani, da kranijo takozvano staro ječo. Kot historična "relikvija" se dviga še proti nebu stolp s celico, v kateri je nesrečni Ivan Antonovič bil živ pokopan 30 let. Druga poslopja so se zdala kasneje. Pred fasado stare ječe je veliko dvorišče, kjer so še pred kratkim vrstile eksekucije. Sedaj rastejo na ti s krvjo napojeni zemlji drevje in zelenjava. Okna celic so vsa na malen dvorišču, ki služi jetnikom za sprehajališče.

Leta 1884 so zgradili dvonastropno poslopje iz opeke, kamor so prepeljali vse jetnike. To je novo ječa.

Vzlije temu ni zgubila stara ječa svoje znamenitosti. Kot hladno, mokro gomilo so jo ljudje še vedno smatrali za Dantejev pekel, nad kojim durmi je zapisano: Opustite vsako upanje, ki tukaj vstopite.

Razne povesti o mukah, katere so trpeli jetniki v ti ječi, so med narodom povečavale strah in grozno pred to bastiljo.

"Mi smo se zmotili," piše gospodična Wolkensteinova: časi podzemeljskih kazemat in mučenja so minoli. Vtis je bil pri ustupu celo prijazen: čiste, suhe celice — res temna okna, čiste postelje, umivalnik in stranične na hodniku. Celice so bile majhne, sedem korakov dolge in pet korakov široke, postlje so se lahko zložile ob steni, in razven klopi ni bilo družega pohištva v celici.

Tak je bil prvi vtis.

Pri vstopu v celico nam je povedal stražnik, da nas mora vsled službovnika kot izven zakona nahajajoče osebe tikati, vzlije temu se je pa trudil, da bi nas vikal.

Da bi se zabranilo "trkanje" ob stene, so jetnike tako pozaprli, da je bila med dvema jetnikoma vedno ena prazna celica. Prvi poskus stopiti s tovariši v dogovor je bil s silo zatrta. Komaj je kdo začel trkat, takoj je planilo v celico več stražnikov, ki so jetnika nagovorili s "ti" in ga prav grdo oznerjali. Ako je jetnik v istem smislu odgovoril, tedaj so planili po njem, ga suvali in tepli, češ, da se je zoperstavil. Potem so žrtvi oblekli prisilni jopič, jo privezali na postelj, v usta pa utaknili kos lesa, da žrtev ni mogla upiti.

Sosedje so proti temu krutemu nastopu protestirali in zahtevali so pojasnila. In posledica? Prepleli so jih. Tudi v zadnjem kotičku poslopja se je čulo vse, kar se je vršilo v vsaki posamezni celici. Da se ta trušč ni slišal, so odpeljali žrtev v staro ječo, kjer so žrtev mučili neusmiljeno.

Vsled tega je vsakdo želel iskreno, da takemu življenju ubeži. Smrt se je dozdevala kot edino sredstvo, s pomočjo katerega se lahko vsakdo reši teh moraličnih muk.

Minakov je bil prvi, ki ni mogel prenašati to nasilstvo. Sklenil je, umreti lahkote. Siloma so ga

hoteli pitati. Vsled tega je vdaril zdravnika po obrazu, in je zahteval, da se ga po inštrukcijah obsoji na smrt, ker je udaril uradnika.

Potem: sodišče, smrtna obsooba.

Zahtevali so, naj uloži prošnjo za pomiloščenje, ali on je zahteval smrt. Salva iz desetih pušk in rešen je bil muk in trpljenja. Obsooba se je zvršila pred očmi skoraj vseh jetnikov.

Dva meseca kasneje je bila druga žrtev: Klimenko se je obesit.

Zopet je minilo nekaj časa in krije močila zemljo. Miškin, ki je sedel od leta 1879 v ječi, je sklenil pognati Minakova.

Na božični praznik 1885 smo čuli nakrat, da je padel železni krožnik na tla, kasneje pa razbijanje z nogami in vmes pa klice Miškina: "Obsodite me in ne pretejte me!"

Neki njegovih sosedov je bil edini, ki je vedel, da hoče Miškin Češki razžaliti zdravnika, da bi opevoril javnost na razmere v ječi.

Ali pomagalo ni nič. Suroveži so čevali svojo žrtev. Človeški zveri še to ni bilo dovolj, nasilita se še ni človeške krvi.

Gračevsky je hotel istim potom umreti. Njegovo prošnjo so zavrgli, češ, da se norec ne sodi. Gračevskega so odgnali v staro ječo, kjer se je siromak polil s petroljem in zažgal, da se je rešil moraličnih muk.

Trdnjavo je stražilo 40 vojakov. Ob kanalu in reki so stale oboržene straže. Paznik, izslužen vojak je bil prava zver. On ni bil bič le za ujetnike, temveč tudi za svoje podložne, ki so živeli življenje jetnikov.

Tragična smrt Gračevskega in strah, da bodo v družbi zvedeli za grozedejstva, sta vplivala na krvnike, da so spremenili svojo taktilko napram jetnikom. Dovolili so nekaj olajšav. Hrana se je zboljšala, jetniki so smeli čitati knjige, sitne preiskave ob sobotih so zginile in tudi čas za sprehod so podaljšali.

Ali nakrat je prišel pregledovat ječo general Šebeko. Pred vsako celico je kričal: "Obesiti jih treba in upajo se še misliti in revoltirati!"

Včasih je tudi reklo: "Kakšen obraz je to? Ali niste bili v karcerju. Vi se slabno obnašate in radi tega vas je treba šibati."

Jetniki so bili ogorčeni, ali nikdo ni energično ugavarjal. General je odredil, da se odstranijo vse olajšave. Knjige so zginile in staro zistem je stopil zopet v velenjavo. Jetniki so pa na ta nasilstva odgovorili s tem, da niso hoteli uživati hrano. Sedaj so pričela pogajanja z administracijo ječe. Dva tedna kasneje je pa prišel odgovor s policijskega oddelka, da se je denar, knjige in druge reči poslalo sorodnikom.

'Ali bolezni in smrt so čimdalje bolj divjale med jetniki. Slednjič je administracija uvidela, da se s silo ne da nič opraviti.

Jetniki so bili vsi za enega in eden za vse. Policijski opominjaju niso imeli vspeha. Jetniki so slednjič dobili knjige; dovolilo se je tudi shajati po dva in dva v celicah. V plot, ki je ločil jetnike na sprehodu, so pa urezali luknje, ki

se se kasnejše razširile do malih okenc. Z višine dodri so pa opazovale straže vsako kretanje jetnikov, poleg vsakega jetnika sta pa korakala dva orožnika kot večna telesna straža.

Po sedmih mesecih so nas nkrat poklicali pred povejnjika. Kaj takega se še ni nikdar zgodovalo. Poveljnik je prečital list z nekim podpisom, v katerem je bilo čitati, da je doba prisilnega dela znižana za tretjino. Tisti, ki so odsedeli dve tretinji kazni, so lahko zapustili trdnjavno. Ali bili niso svobodni. Odnali so jih v proganstvo v Sibirijo ali pa na otok Sahalin. Ta odredba je koristila le 6 jetnikom, vseh je pa bilo 21. Drugi so še 9 let sedeli in danes jih je še pet v trdnjavni, dasiravno ves narod zahteva svobodo za politične kaznene.

To naj zadostuje! Kamenje trdnjave Schluesselburga priča dolčeno za žrtev, ki so izdihnili v ti bastilji: žrteve, ki so izdihnili ali pa trpele grozne, nečloveške murke, pa kličejo ves ruski narod v boj za svobodo . . .”

A. H.

IN VENDAR SE GIBLJE.

Velika francoska revolucija, kateri je tudi "Proletaree" prinesel male drobtinice v pripovedovalni obliku, bi imela koristiti vsem človeštvu. Ali kmalu se je pokazalo, da to ni res, da se je velika francoska revolucija zavrsila le v korist slojev, ki posedujejo kapital.

V tem trenotku je nastopil Graceus Babeuf, katerega je francoski narod imenoval ljudskega tribuna, in je zahteval v imenu proletarjev, da se načela z leta 1789 uresničijo, da svoboda, enakost in bratstvo ne ostanejo le gole fraze, temveč da se uresničijo. Goveril je praznim stenam, kajti imoviti sloji, ki so preko kupov mrljev-delaveev v veliki francoski revoluciji prišli do imetka in blagostana, niso hoteli o tem nič slišati, da bi bili tudi delavei deležni svobode, enakosti in bratstva. Babeuf je organiziral punt, ki je pa ponesrečil. Babeuf in njegovi prijatelji so umrli na morišču, dali so svoje življenje za svoje ideje in načela, kakor pred njimi že nebroj drugih ljudi. Zmagala je reakcija, prouzročitelj njeni so pa praznovali krvavo orjigo, izročajoč nesebične zagovornike ljudskih pravic giljotini.

Ali so nazadnjaki s tem podlim delom tudi vničili idejo in načela, za katere so Babeuf in njegovi prijatelji umrli?

Videti je bilo tako. Leta 1815 so francoski narod zopet osrečili nazadnjaki s kraljem. Topovi, puške in bajonetni vseh evropskih vladarjev po "milosti božji" so jim pomagali pri tem delu. Ali ko je kralj pa nasvetu nazadnjakov prelomil nalašč ustavo, se je vzdignil Pariz. Pariški delavei so hiteli na barikade in pahnili so kralja s trona v blato.

Ljudstvo je zopet zmagalo, strolo je moč monarhije, ali zmage izrabiti pa to ljudstvo ni razumele. Ljudje s polnimi mošnjami denarja, so se zavzeli za s trona pahnega kralja in zmaga ljudstva, katero je delavno ljudstvo

izvojevalo s svojo krvjo, se je spremenila v zmago nazadnjakov. Minolo je zopet 18 let. Napočila je spomlad leta 1848. Francoski delavei so zopet zgradili barikade, zmagali so slavno, a njih zmago je pa zopet izkoristila denarna sila.

"Rešite socialno vprašanje", so kategorično zahtevali delavei, provizorična vlada jih je pa tolila z hinavskimi in gladkimi besedami. Ko je sila prikipeala do vrhunca, so delavei poslali depurtacijo do provizorične vlade, zahtevajoč pravice dela. Vlada je bila gluha; ali ko je čula srdite klice delaveev z ceste, tedaj je vlada izjavila, da ima voljo storiti vse za delavee, toda počakajo naj le še tri meseca, ker se taka vprašanja ne morejo rešiti kar čez noč.

"Dobro" — je odgovoril voditelj depurtacije — "tri meseci bude polož de lavae na žrtvenik mlade republike — tri meseci bude — pomislite — da se po treh mesecih zopet vrnemo."

Trije meseci so minoli, ne da bi vlada spolnila svojo obljubo.

To je razkačilo delavee. Šli so zopet na barikade. Vnel se je grozen pouličen boj, kakeršnega zgodovina ne pomni. Bila je prva grozna bitka med delom in kapitalem. Delavei so šli z devizo v boj: Ali delati in živeti, ali pa bojuječ za svobodo, enakost in bratstvo umreti.

Strašni so bili učinki pouličnega boja. Lepe palače in hiše so bile razstreljene, ulični tlak razprt po krogljah iz topov in kupi nepokopanih mrljev so ležali na pariških ulicah in okuževali zrak.

A pariški delavei so vzhlebili svoji srčnosti podlegli. Ni bilo čudo!

Njih lastni tovariši po deželi so jih v osodepolnem trenotku izdali, dvignili se niso proti kapitalistom, kar je tem omogočilo, da so zbrali ogromno vojaško silo v Parizu.

Vsi evropski kapitalisti so vriskali veselja, ker so mislili, da so delavsko gibanje zatrli za vselej.

Ali buržoazija se je zmotila.

Delavei so se iz teh bojev le naučili, da je treba drugih potov in sredstev, ako se hoče spremeniti današnjo kapitalistično družbo v socialistično.

Pred vsem se je treba organizirati v krepkih organizacijah, razširiti delavsko časopisje, pomožiti agitacijo od ust do ust, da se ljudstvo prepriča, da je današnja človeška družba res gnila in korumpirana skozinsko, da je skrajni čas spremeniti jo v socialistično.

Krvave revolucije ne morejo imeti trajnega uspeha, ako se ljudstvo radi tega vpre proti vladni autoriteti, ker gladuje in se oblači v cunje. Take krvave revolucije so še vedno nazadnjaki izkoristili v svojo prid. Ljudstvo so pa vkovali v nove verige.

Vsled tega so danes delavei krenili na drugo pot; delavei propagirajo revolucijo duhov.

"Zgubljeni ste," je klicala evropska buržoazija, ko so pariški delavei podlegli v krvavi poulični bitki. Zmaga pijana buržoazija se je prenagliila. Pozabila je, da s porazom v poulični bitki ni bil tu-

di uničen ideal: svoboda, enakost in bratstvo.

Naj buržoazija oznanjuje našo pogubo, kolikor jo veseli. Iz naših sre pa vzhleb tem oznanjevanju doni:

In vendar se giblje!

In tako korakamo po svoji začrtani poti naprej, zvesti si, da bomo vzhleb porazom, katere je doživel delavstvo v krvavih pouličnih bitkah s svojimi izkorisčevalci, z umetnim mečem izvojevali zmago socializma.

J. Logačan.

DROBTINICE IZ VELIKE FRANCOSKE REVO-LUCIJE.

Sestavil J. Z-k.

Obsodba in ekskucija Marije Antonijete.

(Nadaljevanje.)

Francoski narod je največ pripisal spletak Marije Antonijete, da je ustaja doma dvignila svojo glavo proti republiki in da so razne monarhije napovedale Franciji vojno. Vsled tega je narod zahteval glasno nje glavo.

14. oktobra so jo privedli pred revolucionarno sodišče, da se zagovarja radi izdaje in dogodkov z dne 10. avgusa.

Dvorana je bila natlačena, ko so jo prpeljali pred sodišče. Na prvih klopek so sedeče večinoma ženske.

Maria Antonijeta je bila upadla in bledna. Lasje so ji posveli, dasi je šteela še le komaj 38 let.

Ko jo je predsednik uprašal formalno, kako se piše, je ošabno odgovorila, dasi je vedela, da so do stojanstvu mena v republiki odpravljena: "Marija Antonijeta, avstrijska nadvojvodinja, vdova Ljudvitja Capeta prejšnjega francoskega kralja!"

Ta netakten odgovor je provzročil med občinstvom neenir in hrušč, ker je hoteela Marija Antonijeta dokazati, da je nekaj boljšega kakor druga tudi, ki se niso slučajno rodili v kakem gradu ali palači.

Po končanih formelnih uprašanjih je sodnijski pisar prečital obširno obtožnico.

Potem so bile zaslane razne priče, ki so potrdile nekatere točke v obtožnici. Obravnava je trajala skoraj tri dni. Porotniki so jo spoznali v vseh točkah krivi. In dne 16. oktobra proti peti tri zjutraj je zreklo sodišče smrtno odsodbo.

Odpeljali so jo v ječo, kamor so ji poslali duhovnika. Marija Antonijeta je pa odklonila spoved, češ, da ji bo bog vseeno grehe odpustil.

Proti enajsti tri dopoludne je vstopil sodnijski pisar in ji prečital smrtno odsodbo. Kmalu za njim je prišel krvnik, zvezal ji je roki in jo na vrvi odgral na voz, ki je čakal pred jetniščo.

Občinstvo, ki je bilo zbrano pred jetniščo, jo je sprejelo s klicem: "Doli s tem!" Taki in enaki klici so jo spremljali do morišča, kamor se je pripeljala opoludne.

Na morišču je krvnik Samson jadro zvršil svoje delo. Njegov pomagač je dvignil odsekano glavo in jo pokazal občinstvu.

"Vive la Republique!" je zaorilo iz tisoč grif.

Komentar.

Nasprotni velike francoske revolucije, laktaji vladarjev trdijo očitno, da francoski narod ni imel niti najenamjšega uzroka, da se je vzdignil proti svojemu "dobremu" kralju Ljuddevitu XVI. in proglašil Francijo republiko. Posebno duhovniki še dandanes obrekujejo veliko francosko revolucijo najgrše. Revolucionarje žnemajojo: razuzdane, prešestnike, kraljevske morilce itd. itd.

Pred revolucijo se je duhovnik dobro godilo v Franciji. O tem priča še današnji pregovor: živiti dobro kot bog na Francoskem.

Posestva duhovništva so bila vredna 4 milijarde frankov pred revolucijo. Ta posestva so se obrestovala s 150 milijoni frankov, desetina je pa dajala še poleg 123 milijonov frankov letnih dohodkov. Naobratno so bili davki, katere je plačevala duhovščina v primeri z dohodki, zelo majhni.

Tudi morala duhovništva je bila piškava. V mnogih samostanih so dajale nune plese, zabave, na katere so povabilo tudi častnike iz bližnje garnizije. Na dvorih škofov, nadškofov in kardinalov so se pa gostili elegantne dame in gospodje ob polnih skledah lukuških jedil. Rokodelci in kmetje so pa stradali, da so jih pokale kosti.

Enako so živeli tudi plemiči. Najlepša posestva so bila v njih rokah. Davka so plačevali skoro nič. Kmetji je moral dajati desetino in na takki delati kot črna žvina.

Divjačna in perotnina je uničevala sedež kmetu na polju. Če je pa kmet vbljajal zajca, ki mu je objedelzelje, ga je pa čakala smrtna kazen. Sploh so pa lovski čuvajti usmrtili vsakega kmetja, če je bil le na sumu, da je divji lovec.

Delavec na deželi je zaslužil komaj 10—15 sousev na dan. Na isto je pa moral plačati 400 sousev davka. Na kmečki mizi ni bilo drugih jedil, kakor kostanj, kislo mleko, ali repe. Obvečen je bil kmet v cunje, pa jedila iz ovsja, ajdove moke ali mestno čevljevje je pa nosil lesene coklje. Hše kmetov so bile podobne brlogom, narejene iz ilovice in krite s šamo.

Plemiči so pa drvili od zabave do zabave. Ako ni bilo denarja, delali so dolgo, potem pa še toliko boj izsesavali kmeta.

Tudi iztrjevalec davkov (davčni eksekutorji) so nastopali kruto pri iztrjevanju davkov. Ako kmet ni plačal ob določenem času davkov, pobral mu je davčni eksekutor vse, kar je imelo več kolikaj vrednosti. Tako postopanje je pa le netilo mržnje proti privilegiranim stanovom. Treba je bilo le majhnega paha, da se mal-pšamenček spremeni v požar in vniči kralja in privilegije.

Tudi v mestih ni bilo mnogo boljše. Proletariat se je silno množil, srednji stan je pa od dne do dne lezel na beraško palico.

Tako so bile družabne raznere na Francoskem pred revolucijo. Tu niso pomagale več reforme. Treba je bilo operacije, temeljite operacije — revolucije, da vniči star sistem, na njegovih razvalinah pa zida novega.

Kdor trdi, da bi se dalo na Francoskem vse mirnimi potom zavrziti, dotočni načas zavija resno, ali pa

nevdoma govori neresnico, ker ne poznal socialnih razmer, ki so bile pred revolucijo na Francoskem.

Krivično je tudi, ako se Robespierre, Danton, Marat in drugi voditelji revolucije očita krvoljčnost. Samoobsebi je umetno, da voditelji revolucije niso mogli držati kržem svojih rok, ako niso hotebiti v očeh francoskega naroda navadni izdajalci, ko so se pleniči-izseljenci na raznih evropskih dvojih širokostno pridušali, da se bodo vrnili na čelu močne vojske v Francijo, potolkali vse, da ne bodo prizanašali ne odrašenim, ne deci, ako le diše po revoluciji.

Plemiči-izseljenci so sejali veter, sami in njih privrženci so pa že v žar. Obljubovali so, kako bodo obešali in privezovali revolucionarce na kolo, njim in njih privržencem je pa glijotina sekala glave. To kar so želeli in obljubovali drugim so sami prejeli v drugi nekaj mitejši, pa vendar krut podobi.

Iukajski zgodovinopisci in razni drugi klečeplaci pravijo, če so že drugi morali umreti na moršču, vsaj kralju in kraljici naj bi bili prezanesli. Posebno zadnjo opisujejo kot angejjo francoskega naroda, da si je bila v resnici vse kaj drugega, kar dokazuje st, katerega ji je pisal nje brat, Jožef II., avstrijski cesar, ko so se pričeli zbirati nad francoskim kraljestvom pogumosi občaki, oznanjuječ vsevnu čuječo nevihto.

Iz tega pisma navajačno tu le mil odstavek v dokaz, kako krepostna je bila Marija Antonijeta in koliko se je br gala za blagor francoskega naroda. Odstavek se glasi:

"V delu si oglejte vse evropske kraljice, in poučite se o njih življenju; primerjajte njih starost z Vašo in z Vašim počasjem; združite s tem tudi opazovanje o napodu, med katerim živite, in češli boste marsikaj težkoč v svojem življenju, pa tudi marsikaj prednosti. Primerjajte npr. cesarico, ki šteje 60 let, ki je suverenka in vdova. Glejte tu nasilje, kateremu se je sama uklonila, in dostojnost, katero je umetna čuvati. To ni vseeno. Ali ni (Konec sledi.)

Listu v podporo:
Frank Pödboj 50c.

POZOR SLOVENCI IN HRVATJE!!!

Slavnemu občinstvu v Chicagu in okolici naznanjava, da sva odprla na

**623 So. THROOP ST.,
novourejeno pekarno,**

kjer pečeva najokusnejša raznovrstna peciva. Za sveže pecivo in solidno posrežbo jamčiva. Bratje, podpirajte edino domače podjetje v tej stroki!

Z odličnim spoštovanjem

JUR. CURIČ & ALEX. IVČEC
623 So. Throop St., Chicago.

Jugoslovanska vinarna!

Podpisani nazvanjam Hrvatom in Slovencem v Chicagi in okolici, na točim najboljša raznovrstna vina po primirni ceni.

Pridite, pripeljite znance in ijetelje, da se prepričate.

i Z vsem spoštovanjem

**Slavoljub Štajdohar,
316 W. 18th St. Chicago.**

Ozdravljen težke bolezni ženskih ustrojev maternice belega toka, bolečin v želodecu in križu

Marija Rezić
209 5th St. Union Hill, N.J.

ROJAKI

zapomnite si, da je samo oni zdravnik dober in izkušen kateri zamore dokazati, da je že mnogo in mnogo bolnikov ozdravil.

Na stotine naših rojakov se zahvalnimi pismi in svojimi slikami

zahvaljuje za zadobljeno zdravje primariusu najznamenitejšega, najstarejšega in najzanesljivejšega zdravniškega zavoda v New Yorku in ta je:

THE COLLINS NEW YORK MEDICAL INSTITUTE.

To je edini zdravniški zavod v Ameriki v katerem prvi svetovni zdravniki in Profesorji posebnim modernim načinom zdravijo vse bolezni brez izjeme, bodisi katere koli ukutne, kronične ali zastarele bolezni kakor: bolezni na pljučah, prsih, želodcu, črevah, ledvicah, jetrah, mehurju, kakor tudi vse bolezni v trebušni votlini, v grlu, nosu, glavi, nervoznost, živčne bolezni, prehudo utripanje in bolezni srca, katar, prehlajenje, naduh, bronhialni, pljučni in prsnih kašelj, bljuvanje krvi, mrzlico, vročino, težko dihanje, nepravilno prebavljanje, reumatizem, giht, trganje in bolečine v križu, rokah, nogah, ledjih in boku, zlato žilo (hemeroide), grižo ali preliv, nečisto in pokvarjeno kri, otekli noge in telo, vodenico, božast, slabosti pri spolnem občevanju, poluccijo, nasledke onanije (samoizrabljevanja) šumenje in tok iz ušes, oglušenje, vse bolezni na očeh, izpadanje las, luske ali prh naglavni, srbenje, mazulje, lišaje, ture, hraste in rane, vse ženske bolezni na i. t. d. kakor tudi vse ostale notranje in zunanje bolezni. Tu edino se ozdravi jetika in Sifilis točno in popolnoma, kakor tudi vse **tajne ali spolne bolezni**.

Zatoraj rojaki Slovenci! mi Vam svetujemo, da poprej nego se obrnete na katerega drugega zdravnika ali zdravniški zavod, prašate nas za svet, ali pišete po **Novo obširno kujo** „ZDRAVJE“, katero dobite **zastonj**, ako pišete priložite nekoliko znakov za poštnino. Ta knjiga obsegata preko 160 strani z mnogimi podučljivimi slikami v tušu in barvah.

ZASTONJ!

ZASTONJ!

Ozdravljen od reumatizma v rokah in nogah.

John Trebec
Box 196 Tercio, Colo.

Kučiga Zdravje

Vsa pisma naslavljajte na sledeči naslov:

**The Collins
N. Y. Medical Institute
140 West 34th St.
NEW YORK, N. Y.**

Potem smete mirne duše biti prepričani v najkrajšem času popolnega ozdravljenja

Ozdravljen od slabokrvnosti, kašla, težke bolezni v prsih in zlatenice.

Johana Košir
Box 122 North Bergen, N.J.

POZOR! SLOVENCI! POZOR! SALOON

z modernim keglijščem

Sveže pivo v sodčkah in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter unisce smodke. Potniki dobesedno prenočišče za nizko ceno.

Postrežba točna in izbrana.
Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča

Martin Potokar

564 So Center Ave., Chicago.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.

zdravnik za notranje bolezni in ranocetnik.

Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravila, **647 in 649 Blue Island Ave., Chicago**. Uradne ure: Od 1 do 3 popol. Od 7 do 9 zvezder. Izven Chicage živeči bolniki naj piščo slovensko

Slovencem in Hrvatom naznanjam, da izdelujemo raznovrstne

OBLEKE

po najnovejšem kroju. Unijsko delo, trpežno in lično. V zalogi imamo tudi razne druge potrebščine, ki spadajo v delokrog oprave — oblek. Pridite in oglejte si našo izložbo. Z vsem spoštovanjem

J. J. DVORAK & CO.
598-600 Blue Island Ave.

Chicago.

Jože Sabath

advokat in pravni zastopnik v kazenskih in civilnih zadevah.

Pišite slovenski!
1628 1638 Unity Building
79 Dearborn St., Chicago, Ill

Res. 5155 Prairie Ave.
Phone Drexel 7271.

Košiček Bratje

SALOON!

Dobro pivo, whiskey, likere, wine, izvrstne smodke in piigrizek

Oglasite se na Central.